8 TA' APRIL 1961

PHILIP BORG / filip456@gmail.com

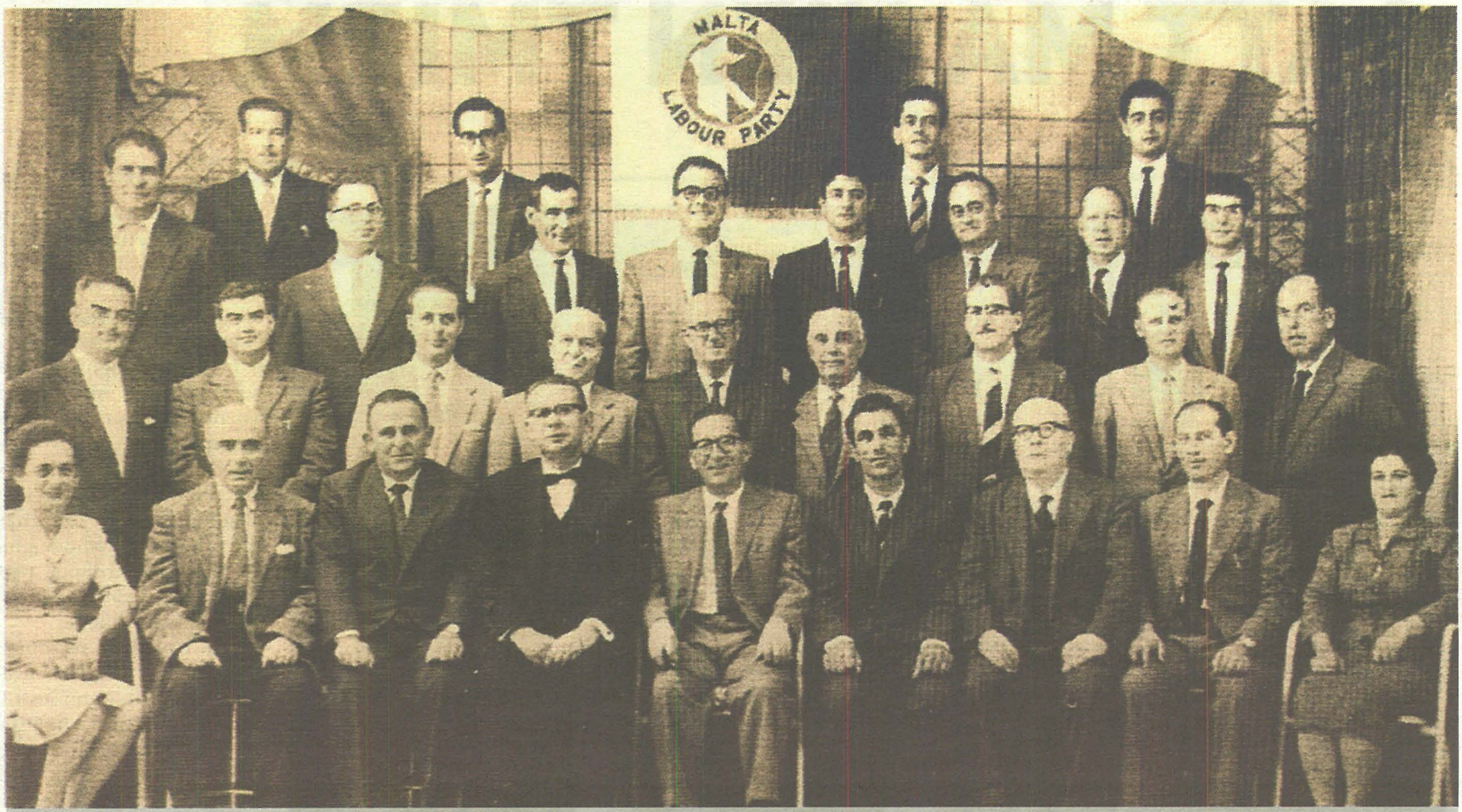

L-Eżekuttiv Nazzjonali tal-Partit Laburista li ngħata l-Interdett mill-kurja ta' Sir Michael Gonzi fit-8 ta' April 1961 - 58 sena ilu.
Mix-xellug għal-lemin: (l-ewwel filliera): Agatha Barbara, Karmnu Zammit, Joe Zerafa, Anton Buttigieg, Dom Mintoff, Danny Cremona, Joe Rizzo, Ġużè Abela, Evelyn Bonaci.
(it-tieni filliera): Kalċidon Zammit, Joe Micallef Stafrace, Pawlu Carachi, Mike Pulis, Salvu Zammit, Żaren Dalli, Maurice Decesare, Pawlu Xuereb, Bertu Busuttil.
(it-tielet filliera): Lorry Bellizzi, Danny Mangion, Kalċidon Agius, Rokku Abdilla, Lino Spiteri, Manwel Attard Bezzina, Nestu Laiviera, Jerry Zammit.
(ir-raba' filliera): Ġamri Dalli, Patrick Holland, Joe M. Baldacchino u Salvu Sant.
(Neqsin mir-ritratt Lorry Sant li kien il-Kajr b'xogħol tal-Partit, u Kolin Cauchi li l-maltemp ma ħallihx jaqsam minn Għawdex. Ġużè Ellul Mercer kien marid u nfatti miet fit-22 ta' Settembru 1961.. u difnuh fil-misħuta Miżbla). Din il-lista kont ikkonfermajtha mal-mibki Lino Spiteri ftit qabel ħalliena fl-2014.

Bħal kull poplu ċivilizzat ieħor, aħna l-Maltin u l-Għawdxin inħobbu nfakkru dati ewlenin fl-istorja tagħna. M'humiex kollha ġrajjiet sbieħ, iżda kull anniversarju jfakkarna fit-tagħlima li ħalliet il-ġrajja li nfakkru u fil-bidliet li ġabet magħha. Bħall-ħajja ta' kull wieħed u waħda minna, bittaħlit jew sekwenzi ta' beżgħat u kuraġġ, il-mixja ta' poplu sħiħ fiha waqtiet ta' meta staġnajna jew meta mxejna 'l quddiem. Fiha l-episodji fejn nifhmu min kienu l-qalbiena u min kienu l-ġwejjefa.

Kif jixraq illum, il-Ħadd 31 ta' Marzu, l-istorja tfakkarna fil-kisba tal-Ħelsien Sħiħ, u b'sens ta' dmir u lealtà, il-Partit Labrista fakkar l-erbgħin anniversarju ta' dik il-ġrajja kbira f'riġlejn l-Għolja tal-Ħelsien nhar il-Ħamis li għadda. Kif jixraq ukoll, niftakru fil-kisbiet kbar ta' pajjiżna minn wara dik id-data storika, x'wassal għaliha u kif illum nistgħu nħarsu 'l quddiem lejn il-ġejjieni tagħna u ta' wliedna.

FIL-MIXJA SAL-1979

Minbarra l-1979, hemm dati oħra li mhux ta' min jinsa għax kienu ewlenin filmixja sal-1979 u wara. Hemm min jagħmel ħiltu kollha biex jaħbihom u jnessiehom. Jew għax jaf li jmissu jistħi minn dak li għamel hu jew sħabu ta' qablu, jew għax jibża' li l-ġenerazzjonijiet li telgħin ikunu jafu l-fatti kollha! Hu x'inhu, dawk il-fatti seħħew u min għexhom ma jinsiehom qatt. Anzi jkun ġifa jekk jipprova jinsiehom u wisq agħar jekk jaħbihom minn u lil min ma għexhomx.

Jien l-ewwel wieħed ma ninsihomx u ma niddejjaqx infakkarhom. Issib min jgħidlek "tiftaħx feriti", u jien pront inwieġbu "m'iniex niftaħ feriti, għax fil-fatt qatt ma ngħalqu!" Il-konsegwenzi kienu enormi u baqgħu jnixxu sal-lum snin wara, bilmaniġġi sottili jew le ta' xi wħud illum. Minkejja l-ftehim li kien sar bis-saħħa tal-Arċisqof Emmanuel Gerada fil-Ġimgħa l-Kbira tal-1969, minkejja l-apoloġija pubblika li kien għamel b'umiltà l-Arċisqof Ġużeppi Mercieca, minkejja t-tjubija ġenwina tal-Arċisqof Patri Pawl Cremona, għad fadal min jippersisti li jerġa' jtawwal dawk il-konsegwenzi li firdu poplu u kissru eluf ta' familji.

Iva, hemm dati suwed u grassi li ma jitħassrux. Fost id-dati tal-mistħija għallħniżrijiet li saru, hemm it-8 ta' April 1961 meta l-Knisja ta' Malta imponiet id-dnub il-mejjet fuq il-Laburisti. Il-fatt ewlieni kienet l-ittra tal-kurja ta' Malta li tat l-interdett lill-membri tal-Eżekuttiv Nazzjonali, wara li sena qabel kien ingħata l-interdett Lorry Sant. Magħha faqqgħet kundanna spiritwali ħarxa fuq kull min jikteb, jirreklama, iqassam, ibigħ jew imqar jaqra l-gazzetti Laburisti.

NIFTAKRU BIEX NITGĦALLMU

Kien programmat li ssir elezzjoni ġenerali sena wara - fl-eqqel tar-Randan, Frar 1962, li baqa' magħruf bħala 'Frar l-Iswed' - meta l-Arċisqof Sir Michael Gonzi, li iktar tard inħatar ukoll kavallier mid-dittatur faxxista Spanjol Francisco Franco, kien ordna lill-kleru kollu biex jistaqsu lil kull min jersaq għall-qrar jekk hux se jivvutaw "għal Mintoff" u jekk iwieġbu iva, ma jaħfrulhomx dnubiethom. Kien hemm ftit qassisin li ma qablux u dawn ukoll laqqtu l-kastig. Ġew sospiżi milli jqaddsu jew iqaru, fosthom il-qatt minsi Professur u Monsinjur Pietru Pawl Saydon li kien qaleb il-Bibbja kollha mill-Grieg u Ebrajk għall-Malti.

L-għaqdiet reliġjużi ngħaqdu bħala Ġunta (isem li soltu jintuża f'reġimi faxxisti) u 'nfetħet' l-umbrella li taħtha ġabret il-partiti kollha (kontra l-Laburisti) u l-għaqdiet reliġjużi kollha, bil-kleru, sorijiet u patrijiet. Kienet tassew kampanja ħarxa li fiha ssemmiet sew "il-kuxjenza" biex il-poplu jitwerwer li din kienet gwerra kontra l-Isqof Sir Michael u l-Knisja tiegħu. Laburisti ma kinux jitgħammdu jew jingħataw il-griżma jekk il-parrinijiet ikunu Laburisti, djar tal-Laburisti ma jitbirkux fi żmien il-Għid, Laburisti jkollhom jiżżewġu bil-moħbi fis-sagristiji u saħansitra ma jingħatawx funeral ta' Nsara meta jmutu u jindifnu fil-Miżbla. Il-ħitan tal-Knejjes intużaw bħala każini politiċi u nksew b'kitbiet li jwerwru n-nies li min jivvota labour ikun qed isallab lil Kristu. Niftakar ċar poster kbir mal-ġenb tal-knisja ta' San Pawl filwied ta' Birkirkara b'ittri ħoxnin "Mintoff qattiel tal-erwieħ". Kulfejn kien jersaq il-Partit Laburista biex ikellem lill-poplu fil-pjazez kienu jindaqqu l-qniepen talknejjes biex Mintoff ma jinstemax. Jekk dawn ma kinux biżżejjed kienu jkunu organizzati tal-mużew u għaqdiet oħra bis-sfafar f'ħalqhom u nies 'beati' jagħmlu l-qrun lil-Laburisti miġbura - bil-pulizija jipproteġu lil tal-ġunta mill-korla ovvja tal-Laburisti. Kulfejn kienu jsiru *mass meetings* li fihom jitkellem Mintoff, kienu malajr jorganizzaw pellegrinaġġi bix-xemgħat mixgħula u l-vari tad-Duluri jew tal-qaddisin biex "jippurfumaw il-post mix-xjaten"!

58 SENA WARA

X'ġara dak iż-żmien u wara huwa parti mill-istorja li min hu ġenwin u serju ma jistax jinsa. Illum, 58 sena wara, irrid biss infakkar u nsellem lill-qalbenin li bla biża' ffaċċjaw il-kundanni. Jien kont għadni tfal u ġarrabt kastigi li dak iż-żmien ma fhimtx. Imma fhimt minn xiex għaddew missieri u z-zijiet għax kienu Laburisti u aktarx ukoll għax kienu jaħdmu t-Tarzna.

Dak li seħħ bħal għada ġimgħa 58 sena ilu ma jintesiex. Il-kalvarju tal-ħaddiem Malti – kif sejjaħlu l-Perit Mintoff – jinsab imnaqqax fuq l-Għolja tal-Ħelsien, fejn illum kulħadd sar imur iqiegħed il-ward u r-rand. Inklużi dawk li ma għexux dik l-epoka imma jgħożżuha, inklużi dawk li gawdew mit-tiranija ta' dawk is-snin. Għalhekk inħossu dmir li llum – Jum il-Ħelsien – infakkar il-kalvarju li wassal sal-Ħelsien.